

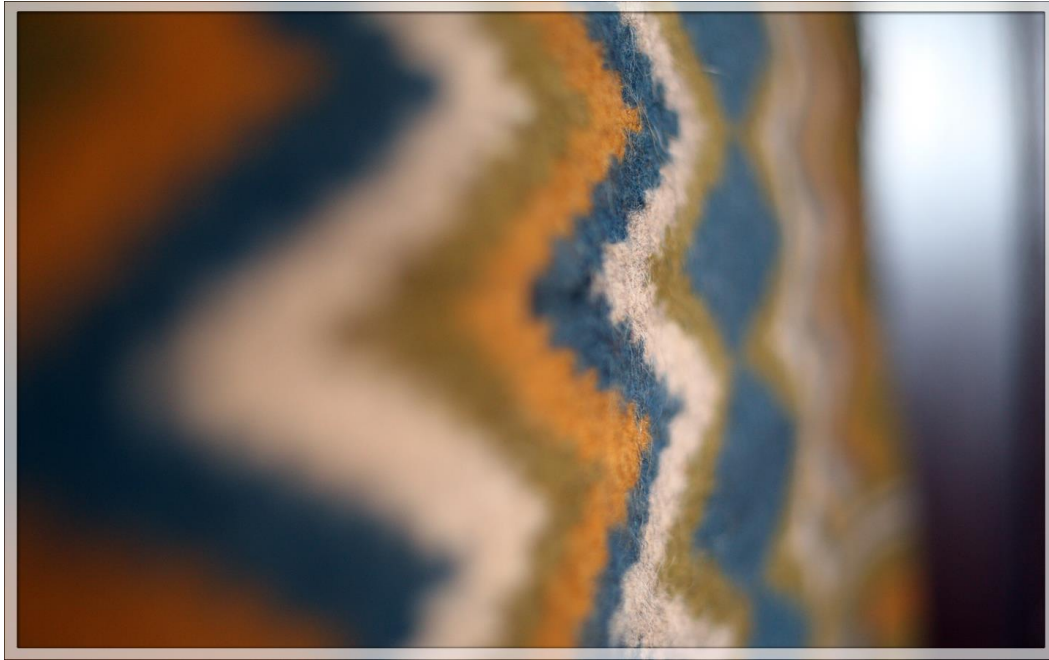
SZÉKELY FESTÉKES RÉGEN ÉS MA

(Emlékeimet megbeszéltem Petréd Ferencné, Ferencz Kova Amálival. Azért éppen vele, mert a volt kislánykori emlékeimben a legjobban az ők lakóházában és tisztaházában - így nevezték a szobát, ahol az ágynemű és staférunig nem mindig használt részét tartották - látottakat megőriztem.)

A legrégebbi székely festékes, amit több, mint száz évvel ezelőtt szőttek községünkben az egyes koszorús volt. Ilyent láttam az öreg Kova Pistáné (nyugodjék csendesen) lakásában, amit ő férjhez hozott több, mint száz éve. Egyesek vetették a vastag gyapottat. Egyesek szőtték két nyisttel, minden bordafogba egy szálat szőttek. A festékes alapszíne a piros volt. Mintája olyan, amilyen a székely rakottas szőnyegek mintája, de sokkal jobban elszélesedett. Két félszélet szőttek és úgy varrták össze, hogy a színek és a minták találjanak egymáshoz. Olyan széles volt a nagykoszorú mintája, mint az ágyterítő szélessége. Az ágyterítőhöz falra való járt. Ez félszél volt, de teljes mintával.

Színezése: bordó, lila, zöld, sárga, barna. A minta közepére azt a piros színt öltötték, amilyen volt az alapszín.

A gyapjúfestéket üzletben vásárolták és nagyon élénk szép színek voltak. Azt megelőzően festettek természetes anyagokkal is, mint a hagymahéj, cserefakéreg, szénamurha, csalán, fetekokojza, különböző virágok, rózsalevelek. Ezeknek a festésekor rögzítőként ecetet és konyhasót használtak. A színek nem voltak olyan élénkek, mint az ipari festékek, de nagyon szépen összehozták a növényi festékekkel festett színeket is. Az egyes koszorúból egy rend állt két ágyterítőtől, két falvédőtől és egy abroszból. Később az abroszt gyapotból és piros fejtől szőtték. Ezt a szép rend festékes takarót a tisztaszoba díszeként használták. Ruhavívésnél kiterítették a vetett ágyra, de a húsvéti határkerülésnél és búzaszentelésnél a kivonuló szép lovakra sem sajnálták évente felteríteni a szép festékeseket, hogy emeljék az egyházi rendezvények díszét. Nagyon ritkán, ha lovaskocsis egyházi esküvőket tartottak (főleg, ha más faluba kellett vinni a menyasszonyt) a kocsikulcs dísz is a gyönyörű festékes volt.

A világháborúk idején, amikor csökkent a juhállomány, nem lehetett gyapjúfestékhez jutni, a férfiak hosszas katonáskodása és a háborús veszteségek miatt a mezőgazdasági munka is szinte teljes egészében az asszonyokra maradt, kezdett elmaradni ennek a gyönyörű és nagyon munkás festékeseknek a szövése.

Az évek teltevel szinte csak emlék maradt egy-egy darab a faluban. Nem volt ez másképp a kommunizmus idején sem, amikor a többi nehézségekkel együtt gyapjú beszolgáltatással is sújtották az állattartó gazdákat. Az asszonyok szorgalma, a szép iránti vágya nem lankadt és ismét elkezdték a festékesek szövését, persze az egyszerűtől a bonyolultabb és mind szebb székely festékesek felé.

Szőtték a négyes szövésű piros festékest fekete vagy zöld széllel. Ezt négyesen fogták be négy nyisttel és négy lábítóval szőtték. Vágtak a szép színezésre és elkezdték a posztóhím helyett a laposvászon szövésű festékesre térni. Két szálát fogtak egymás melletti nyistbe, egy lábító nyomásra két szálát öltöttek. Ennél is használták a zöld és fekete bordúrt. A bordúron belüli részt keresztszemmel, gyapjú fonállal kivarrták, folyómintával, rózsaszín és zöld színekkel. Ebben a mintában feketét nem használtak akkor sem, ha a bordúr fekete volt. Mindig vágtak a még szebbre és rájöttek az öt nyistes koszorús festékes szövésére. Ennek nagyon bonyolult volt a nyistekbe és a bordába való befogdosása.

A faluban csak Portik Bakai Istvánné, született Jancsi Pista Erzsi néni tudta. Őt hívták mindenhova az ilyen szövőt befogdosni. A szövés módját is sokáig csak kevesen sajátították el. Elsőként a csutakfalvi Borbély Imréné született Péter Katalin és Ivácson Amáli néni, született Fazakas. Jó pár évvel azután még néhány főleg csutakfalvi asszony. Ennek a festékesnek fekete, rendszerint jó erős gyapot volt a felvetője. Piros gyapjú fonállal öltötték. Minden gyapjuszál után öltöttek egy csiptető fekete szálát, olyant, mint a felvető. Nem lehetett a szövőasszonyt lefoglalni holmi diskurálással, mert akkor könnyen eltévesztette a mintát. A szövéshez két vetőlőt használtak, egyikkel a piros gyapjuszálát öltötték, másikkal a fekete csiptetőt. A minta a színén volt. Nagyon szép, apró, egymásba fonódó koszorúból állt. Ezzel a mintával, de a befogdosó asszony még változtatott is a mintán és elkezdték szőni a fehér és a fehér-piros változatú gyönyörű abroszokat királyláb nevezetű matringos gyapotból. Az egész falunak az a néhány asszony szőtte, de még a szomszéd falvakból is idejöttek szőtetni. Ezeknek a lakása valóságos ipari kis műhely volt, egyik szövőt végeztek, másikat kezdtek. Ma csak a népművészeti műhelyekben szőnek ilyen dolgokat. Az a néhány remetei, de főleg csutakfalvi asszony, akik ezt a mesterséget megtanulták és művelték is, nagyon megérdemlik, hogy őrizzük meg emléküket. Ha még valakik tudják szőni próbálják meg, mert gyermekeik és unokáik áldani fogják kezük munkáját.

Szőtték a négyes szövésű piros festékest fekete vagy zöld széllel. Ezt négyesen fogták be négy nyisttel és négy lábítóval szőtték. Vágytak a szép színezésre és elkezdtek a posztóhím helyett a laposvászon szövésű festékesre térni. Két szálát fogtak egymás melletti nyistbe, egy lábító nyomásra két szálát öltöttek. Ennél is használták a zöld és fekete bordürt. A bordürön belüli részt keresztszemmél, gyapjú fonállal kivarrták, folyómintával, rózsaszín és zöld színekkel. Ebben a mintában feketét nem használtak akkor sem, ha a bordür fekete volt. Mindig vágytak a még szebbre és rájöttek az ötnyistes koszorús festékes szövésére. Ennek nagyon bonyolult volt a nyistekbe és a bordába való befogdosása.

A faluban csak Portik Bakai Istvánné, született Jancsi Pista Erzsi néni tudta. Őt hívták mindenhol az ilyen szövőt befogdosni. A szövés módját is sokáig csak kevesen sajtátították el. Elsőként a csutakfalvi Borbély Imréné született Péter Katalin és Ivácson Amáli néni, született Fazakas. Jó pár évvel azután még néhány, főleg csutakfalvi asszony. Ennek a festékesnek fekete, rendszerint jó erős gyapot volt a felvetője. Piros gyapjú fonállal öltötték. Minden gyapjúsál után öltöttek egy csiptető fekete szálát, olyant, mint a felvető. Nem lehetett a szövőasszonyt lefoglalni holmi diskurálással, mert, akkor könnyen eltévesztette a mintát.

A szövéshez két vetőlőt használtak, egyikkel a piros gyapjúsálat öltötték, másikkal a fekete csiptetőt. A minta a színén volt. Nagyon szép, apró, egymásba fonódó koszorúkból állt. Ezzel a mintával, de a befogdosó asszony még változtatott is a mintán, elkezdtek szőni a fehér és a fehér-piros változatú gyönyörű abroszokat királyláb nevezetű matringos gyapotból.

Az egész falunak az a néhány asszony szőtte, de még a szomszéd falvakból is idejöttek szőtetni. Ezeknek a lakása valóságos ipari kis műhely volt, egyik szövőt végeztek, másikat kezdték. Ma csak a népművészeti műhelyekben szőnek ilyen dolgokat.

Az a néhány remetei, de főleg csutakfalvi asszony, akik ezt a mesterséget megtanulták és művelték is, nagyon megérdemlik, hogy őrizzük meg emléküket. Ha még valakik tudják szőni próbálják meg, mert gyermekeik és unokáik áldani fogják kezük munkáját.

Füstös Rozália

Ny. tanító